

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

ЦЕХМІСТЕР Євгеній Володимирович - аспірант, Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6149-7658>

УДК 342.9

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.3.74>

В даній роботі автор аналізує доктринальні підходи до визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення». Зміст даного поняття відображають такі характерні риси: 1) нормативно-правовий характер; 2) спрямованість на реалізацію публічних інтересів; 3) здійснюється уповноваженими органами; 4) має організаційно-розпорядчий характер; 5) впроваджується у формі чітких адміністративних процедур; 6) використовується для впровадження державної політики у певній сфері. Адміністративно-правове забезпечення виборчого процесу пропонується розглядати як комплекс заходів, які здійснюються органами виконавчої влади та місцевого самоврядування для організації та проведення виборів відповідно до законодавства. До таких заходів можна віднести: створення виборчих комісій, формування списків виборців, організацію голосування, підрахунок голосів, вирішення виборчих спорів, забезпечення публічного порядку та інші складові.

В роботі зазначається, що не зважаючи на реформування процесу виборів в Україні, все ж залишається низка проблем для вирішення. Проблемними аспектами автор визначає: недосконалість чинного законодавства та часті зміни законодавства, політизація виборчих комісій, використання посадовцями свого службового становища для впливу на виборців, непрозорість фінансового забезпечення виборчого процесу, проблеми з актуальністю даних у Державному реєстрі виборців, Недостатній контроль за передвиборчою агітацією в інтернеті, маніпуляції через соціальні мережі, а

також потенційні кіберзагрози. Для вирішення зазначених проблем в роботі пропонується: 1) удосконалити виборче законодавство; 2) деполітизувати виборчі комісії; 3) посилити контроль за фінансами та дотриманням виборчого законодавства; 4) підвищити правову обізнаність виборців; 5) забезпечити прозорість та цифрову безпеку виборчих процедур. Лише за умов належного адміністративно-правового регулювання вибори зможуть стати дійсно демократичними та справедливими.

Ключові слова: правове забезпечення, адміністративно-правове забезпечення, вибори, виборчий процес, виборче законодавство.

Актуальність теми дослідження

Прозорий, справедливий, відкритий виборчий процес має вагомe значення, оскільки є фундаментальним елементом будь-якої розвинутої демократичної держави. За допомогою нього забезпечується легітимність влади, що знижує ймовірність виникнення політичних конфліктів. Окрім того, громадяни мають можливість впливати на управління державою шляхом голосування за ті політичні сили, які відповідають їхнім поглядам і потребам. Регулярні вибори створюють механізм відповідальності політиків перед виборцями. Більше того, демократичний процес сприяє утвердженню прав людини та верховенства права. Також виборчий процес стимулює розвиток політичної культури та зростання політичної свідомості громадян. Держави з чесними і прозорими

виборами мають вищий авторитет на міжнародній арені. Все вище зазначене підкреслює роль і значення виборів та належного виборчого процесу, однак можемо констатувати, що на сьогодні в Україні в силу різних обставин наявна низка проблем в сфері адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу, незважаючи навіть на проведені реформи. Зокрема, до проблемних аспектів можемо віднести: недосконалість виборчого законодавства, політизація виборчих комісій, недостатній контроль за фінансуванням виборчих кампаній, порушення виборчого законодавства, інформаційні маніпуляції, низька правова обізнаність виборців та ряд інших. Все це підкреслює вагомості значення наукових досліджень у цій сфері, які могли б запропонувати шляхи удосконалення чинного законодавства та налагодження виборчого процесу в нашій державі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Науковий аналіз виборчого процесу в Україні знайшов своє відображення у працях таких дослідників, як Бортніков В., Грищенко І., Губська О., Закірова С., Ключковський Ю., Ковриженко Д., Костецька Л., Чоловська О. та багатьох інших. Окремі проблеми були висвітлені в дисертаційному дослідженні Чудик Н.О., однак, все ж більшість науковців досліджують дані питання з точки зору конституційного права, не зосереджуючи увагу на значенні саме адміністративно-правовій складовій та його проблематиці.

Мета статті

Метою статті є аналіз змісту поняття адміністративно-правового забезпечення, зокрема виборчого процесу в Україні, визначення змісту адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу та аналіз проблемних аспектів даного питання.

Виклад основного матеріалу

Поняття адміністративно-правового забезпечення являється одним із ключових в науці адміністративного права. Так, зокрема, в доктрині прийнято вважати, що адмі-

ністративно-правове забезпечення є одним із видів правового забезпечення, і виступає цілеспрямованою дією на поведінку людей і суспільні відносини за допомогою правових (юридичних) засобів [1].

Адміністративно-правове забезпечення розглядають в широкому та вузькому значеннях. Так, у широкому – це упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорона, реалізація і розвиток. Щодо вузького розуміння, то в даному випадку, адміністративно-правове забезпечення буде змінюватися у зв'язку з тим, про які суспільні відносини йдеться [2]. Соболев Є.Ю. та Звенигородська О.В. під адміністративно-правовим забезпеченням розуміють визначену та регламентовану діяльність органів державної влади, щодо забезпечення оптимального механізму упорядкування, закріплення, реалізації, захисту та охорони суспільних відносин [3].

Проаналізувавши доктринальні підходи до визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення», можемо виділити такі його характерні ознаки: 1) нормативно-правовий характер; 2) спрямованість на реалізацію публічних інтересів; 3) здійснюється уповноваженими органами; 4) має організаційно-розпорядчий характер; 5) впроваджується у формі чітких адміністративних процедур; 6) використовується для впровадження державної політики у певній сфері.

Чудик Н.О. в своєму дисертаційному дослідженні визначає адміністративно-правове забезпечення виборчого процесу як систему норм адміністративного права, уповноважених суб'єктів, правових та організаційних форм і методів їх діяльності, адміністративних процедур, поєднаних різними типами зв'язків й у сукупності та взаємодії здатних справляти регулюючий вплив на суспільні відносини під час підготовки та проведення виборів [4]. На нашу думку, можна сформулювати й інший підхід до визначення даного поняття і розглядати адміністративно-правове забезпечення виборчого процесу безпосередньо як комплекс заходів, які здійснюються органами виконавчої влади та місцевого самоврядування для організації

та проведення виборів відповідно до законодавства. Це включає в себе такі кроки як створення виборчих комісій, формування списків виборців, організацію голосування, підрахунок голосів, вирішення виборчих спорів та забезпечення публічного порядку.

Так, створення та функціонування виборчих комісій включає в себе формування та організацію роботи виборчих комісій усіх рівнів (Центральна виборча комісія, окружні, дільничні), визначення їх повноважень, прав та обов'язків, їх матеріально-технічне та фінансове забезпечення. Аналізуючи таку складову як «формування списків виборців», то це збирання та перевірка даних про виборців, внесення змін та уточнень до списків, забезпечення доступу виборців до списків та можливості їх перевірки. Організація та проведення голосування включає в себе: визначення місць для голосування та їх облаштування, забезпечення охорони громадського порядку під час голосування, врегулювання питань щодо голосування за місцем перебування виборців, видача виборчих бюлетенів та контроль за їх використанням. Підрахунок голосів та встановлення результатів виборів складається з таких етапів як:

організація роботи лічильних комісій, підрахунок голосів та складання протоколів про підсумки голосування, встановлення результатів виборів, оголошення результатів виборів. До складових адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу також можемо віднести вирішення виборчих спорів та забезпечення публічного порядку. Зокрема, можливі такі дії як розгляд скарг та заяв щодо порушень виборчого законодавства, вжиття заходів для усунення порушень, забезпечення громадського порядку під час виборчого процесу, взаємодія з правоохоронними органами. Інформаційне забезпечення виборчого процесу може включати в себе надання виборцям інформації про вибори, кандидатів, виборчі права, організацію інформаційних кампаній, забезпечення доступу до інформації про перебіг виборчого процесу. Не менш вагомим є також елемент фінансового забезпечення виборчого процесу, що складається з формування та розподілу виборчих фондів, контролю

за використанням коштів та забезпечення прозорості фінансування виборів. Так, Глинянський І.В., аналізуючи проблемні питання фінансового забезпечення виборчого процесу, зазначає, що фінансування виборів та їх правове регулювання потребує певного перегляду, насамперед для знищення витрат на зазначений виборчий процес, а також для фінансового контролю за учасниками такого процесу, задля досягнення їх об'єктивної рівності з додержанням усіх принципів виборчого права, для забезпечення демократичного характеру виборів. Вдосконалення сучасного законодавства повинне створювати рівні умови не тільки для виборців, але й для кандидатів таких виборів, а також унеможлиблювати будь-які маніпуляції, згідно з міжнародними стандартами демократичних виборів сучасного світу [5]. Загалом можемо погодитися із такою точкою зору, оскільки вважаємо, що виборчий процес є доволі дороговартісною процедурою і фактично фінансується з державного бюджету. Вважаємо, що слід розглянути можливі шляхи оптимізації даного процесу, зокрема, застосування сучасних технологій, що дозволило б зменшити витрати. Наприклад, застосовувати електронні системи голосування та підрахунку голосів. Це не лише б зекономило кошти, але й сприяло б прозорості виборів.

Можемо констатувати, що всі ці складові тісно взаємопов'язані та працюють разом для забезпечення демократичного, прозорого та справедливого виборчого процесу.

Можемо погодитися з думкою Чудик Н.О. щодо того, що незважаючи на те, що Україна вже зробила істотні кроки для реалізації європейських стандартів демократичних виборів шляхом імплементації відповідних норм у національне виборче законодавство, але існують сумніви щодо дотримання цих стандартів у процесі його застосування під час проведення виборів, що впливає на формування легітимної державної влади [4]. Відповідно, можемо констатувати наявність певних проблемних аспектів щодо адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу в Україні. Однією з ключових проблем є часті зміни до виборчого законодавства, особливо на-

передодні виборів. Це створює правову невизначеність та ускладнює роботу виборчих органів. Венеціанська комісія у своїх рекомендаціях стосовно виборчого права зазначає, що саме стабільність законодавства, особливо того, що регулює виборчі процеси, може зміцнити позиції виборчої системи в країні. Цей факт є основою для впровадження та зміцнення демократичних основ в державі.

Іншою проблемою є політизація виборчих комісій. Центральна виборча комісія та територіальні виборчі комісії часто формуються за партійними квотами. Такий принцип формування знижує рівень неупередженості виборчого адміністрування. Крім того, недостатній рівень підготовки членів комісій призводить до порушень процедури та фальсифікацій.

Однією з системних проблем є використання посадовцями свого службового становища для впливу на виборців. До таких зловживань належать: залучення працівників бюджетної сфери до агітації, використання державних установ і майна у передвиборчій кампанії, а також створення переваг для «потрібних» кандидатів. Н. Ніколаєнко зазначає, що проблема використання адміністративного ресурсу існує в кожній демократичній країні, але ці держави мають імунітет до таких зловживань через історично сформовані стійкі демократичні традиції розвитку суспільства, де різний авторитарний режим припинив своє існування декілька століть тому [6].

Фінансове забезпечення виборчих кампаній часто відбувається непрозоро. Наявні механізми контролю за джерелами фінансування кандидатів і партій залишаються малоефективними.

Існують також проблеми з актуальністю даних у Державному реєстрі виборців. Часто трапляються випадки включення до списків осіб, які вже не проживають за адресою або померли. Також можливі помилки, через які виборці втрачають можливість проголосувати.

В умовах цифровізації значно зростає роль інформаційного простору. Недостатній контроль за передвиборчою агітацією в інтернеті, маніпуляції через соціальні мережі,

а також потенційні кіберзагрози ставлять під сумнів чесність виборів.

Адміністративно-правове забезпечення виборчого процесу в Україні потребує системних змін. Для вирішення зазначених проблем необхідно: 1) удосконалити виборче законодавство; 2) деполітизувати виборчі комісії; 3) посилити контроль за фінансами та дотриманням виборчого законодавства; 4) підвищити правову обізнаність виборців; 5) забезпечити прозорість та цифрову безпеку виборчих процедур.

Глиняний І.В. також пропонує залучення громадськості до процесу реформ та підвищення рівня обізнаності виборців про нові процедури та використання сучасних технологій сприятиме підвищенню рівня адаптації суспільства до нових реформ, пов'язаних з використанням таких технологій під час виборів [7].

Висновки

Таким чином, існують різні підходи до визначення поняття адміністративно-правового забезпечення виборчого процесу. В даній роботі пропонується розглядати як комплекс заходів, які здійснюються органами виконавчої влади та місцевого самоврядування для організації та проведення виборів відповідно до законодавства. До таких заходів можна віднести: створення виборчих комісій, формування списків виборців, організацію голосування, підрахунок голосів, вирішення виборчих спорів, забезпечення публічного порядку та інші складові. В роботі зазначається, що не зважаючи на реформування процесу виборів в Україні, все ж залишається низка проблем для вирішення. І лише за умови належного адміністративно-правового регулювання вибори зможуть стати дійсно демократичними та справедливими.

Література

1. Цвік М.В. Загальна теорія держави і права: підр. Для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів освіти. Харків: Право, 2002. 432 с.
2. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. Наше право. № 4, 2014. С.46-50.

3. Соболев Є.Ю., Звенигородська О.В. Основні складові елементи адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини. Наукові записки. Серія: Право. Випуск 13. 2022. URL: <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/193/147>

4. Чудик Н.О. Адміністративно-правове забезпечення виборчого процесу в Україні. Дис. доктор. юрид. наук. Київ, 2021. 453 с.

5. Глинянський І.В. Проблемні питання фінансового забезпечення виборчого процесу в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 12. URL: http://www.lsej.org.ua/12_2021/4.pdf

6. Ніколаєнко Н.О. Адміністративний ресурс: політико-правові проблеми протидії в сучасній політичній практиці. Миколаїв: Вид-во Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського, 2011. 392 с.

7. Глиняний І.В. Перспективи модернізації виборчого процесу в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2024. Том 35 (74) № 3. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/3_2024/5.pdf

ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT OF THE ELECTION PROCESS

In this work, the author analyzes doctrinal approaches to the definition of the concept of «administrative and legal support». The content of this concept reflects the following characteristic features: 1) regulatory and legal nature; 2) focus on the implementation of public interests; 3) carried out by authorized bodies; 4) has an organizational and administrative nature; 5) is implemented in the form of clear administrative

procedures; 6) is used to implement state policy in a certain area. Administrative and legal support of the electoral process is proposed to be considered as a set of measures taken by executive authorities and local self-government bodies to organize and conduct elections in accordance with the legislation. Such measures include: the creation of election commissions, the formation of voter lists, the organization of voting, vote counting, the resolution of electoral disputes, the maintenance of public order and other components.

The work notes that despite the reform of the electoral process in Ukraine, a number of problems still remain to be solved. The author identifies the following problematic aspects: the imperfection of the current legislation and frequent changes in the legislation, the politicization of election commissions, the use of their official position by officials to influence voters, the lack of transparency in the financial support of the electoral process, problems with the relevance of data in the State Register of Voters, insufficient control over election campaigning on the Internet, manipulation through social networks, as well as potential cyber threats. To solve these problems, the paper proposes: 1) to improve electoral legislation; 2) to depoliticize election commissions; 3) to strengthen control over finances and compliance with electoral legislation; 4) to increase the legal awareness of voters; 5) to ensure transparency and digital security of electoral procedures. Only under the condition of proper administrative and legal regulation can elections become truly democratic and fair.

Keywords: legal support, administrative and legal support, elections, electoral process, electoral legislation.